

Kako državne organe učiniti osetljivim na diskriminaciju

Pozitivne obaveze

Ana Vodinić

AKTIVNA ULOGA DRŽAVE

Generalno prihvaćeni stav u teoriji i praksi međunarodnog prava jeste da države nisu samo u obavezi da se uzdržavaju od kršenja međunarodno priznatih ljudskih prava, već imaju dužnost i da omoguću puno uživanje tih prava u praksi.

ge vrste reparacije poput restitucije i rehabilitacije. Ako ne ispuni ove zahteve, država može biti pravno i moralno odgovorna pred međunarodnim telima za zaštitu ljudskih prava ili Evropskim sudom za ljudska prava zbog kršenja međunarodnih konvencija koje je ratifikovala.

Postupak protiv torture koji je pred Komitetom UN vođen protiv naše zemlje i okončan 2003. godine, rečito govori o kojim se konkretno

sko naselje Božova Glavica. Stanovnici naselja su uspeali da pobegnu, ali su im kuće i imovina bili uništeni. Policija je bila na licu mesta, ali nije reagovala. Iako je u pretkrivičnom postupku i istrazi prikupljeno dovoljno dokaza, ni protiv jednog lica koje je učestvovalo u nasilju nije bila podignuta optužnica. Više od sedam godina žrtvama nije bila pružena pravna zaštita. Parnični postupci koje su oštećeni pokrenuli radi naknade štete i zbog nezakonitog prestanka radnog odnosa nisu se rešavali u razumnom roku, a sedam godina posle ovog događaja žrtvama nije pružena pravna zaštita. Komitet je spaljivanje i razaranje kuća okarakterisao kao svirepo, nehumano i ponižavajuće postupanje, a ponašanje policije kao „prečutno odobravanje“ nasilja i naložio vladi da sprovede adekvatnu istragu, da krivično goni i kazni odgovorna lica i da žrtvama na-

Država je dužna da identifikuje i adekvatno kazni počinioce, kao i da, ako za to postoji osnov, žrtvama kršenja ljudskih prava nadoknadi materijalnu i/ili nematerijalnu štetu, te da pored kompenzacija, obezbedi i druge vrste reparacije poput restitucije i rehabilitacije

članicama Saveta Evrope u oblasti diskriminacije sadržan je u Preporuci o govoru mržnje Parlamentarne skupštine u kojoj se od nacionalnih vlasti traži da u medijsko zakonodavstvo implementiraju mehanizme efikasne odbrane od propagiranja mržnje, netolerancije i nasilja.

Član 10 Modela zakona protiv diskriminacije

OBAVEZE DRŽAVE

Država je dužna:

- da svima obezbedi uživanje prava i sloboda bez diskriminacije s obzirom na lična svojstva, kao i da udovolji opravdanim interesima diskriminiranih;
- da preduzme sve potrebne mere radi prevencije i suzbijanja diskriminacije u javnom životu;
- da građanima koji zbog siromaštva ne uživaju pravnu jednakost, obezbedi besplatni pravni savet i zakonske uslove za ostvarivanje njihovih prava;
- da obaveštava javnost o sadržini i posledicama pravila i mera donesenih, odnosno preduzetih protiv diskriminacije;
- da organizuje obuku o pravilima i merama protiv diskriminacije za sve zaposlene u državnim organima.

doknadi štetu. Vlada Crne Gore je žrtvama isplatila naknadu u iznosu od 985.000 evra, mada do sada niko od nekoliko stotina građana koji su učestvovali u ovom incidentu i policajaca koji su bili na licu mesta nije optužen.

Osim obaveze zaštite žrtava diskriminacije u konkretnim slučajevima, država ima i naročito značajnu obavezu da u nacionalnom pravnom sistemu omogući efikasnu primenu čitavog niza sredstava pravne zaštite od diskriminacije. Tako je u leto 2004. godine, Komitet UN za ljudska prava analizirao nivo ostvarivanja ljudskih prava u našoj zemlji i pozvao parlamente državne zajednice Srbija i Crna Gora da što pre usvoje sveobuhvatno zakonodavstvo protiv diskriminacije. Države članice Evropske unije imaju obavezu usklađivanja nacionalnih propisa sa direktivama Evropske komisije o zabrani diskriminacije. Ako ne postupi po ovoj pozitivnoj obavez, zemlje članice susreću se sa veoma neprijatnim postupkom utvrđivanja njihove pravne odgovornosti pred telima EU. Osim toga, jedan od najvažnijih zahteva prema svim državama

Najzad, uobičajena je praksa u uporednom pravu da se u same zakonske tekstove protiv diskriminacije unose odredbe o pozitivnim obavezama države. Ove odredbe mogu imati opšti karakter i biti vezane za sve oblike ili za sve žrtve diskriminacije. Tipična odredba ove vrste je ona koja nalaže državi da svima obezbedi uživanje prava bez diskriminacije ili definiše obavezu države da preduzme sve neophodne mere radi sprečavanja diskriminacije. Uz ove, često se sreću i odredbe koje imaju za cilj da upute državne organe na konkretne mere koje bi trebalo preduzeti radi podsticanja ravnopravnosti određenih kategorija lica. Tako model zakona protiv diskriminacije osoba sa invaliditetom nabraja petnaestak obaveza države ove vrste, od obaveze usvajanja i sprovođenja mera za stvaranje okruženja bez fizičkih barijera, preko obaveze u vezi sa merama za podsticanje zapošljavanja ovih lica, do obaveze sprovođenja programa i mera za obezbeđivanje njihovog ravnopravnog učešća u kulturnom, sportskom i verskom životu zajednice.

Aleksandar Roknić

NEJEDNAKOST
U JAVNOM SEKTORU

Mi ne tražimo ništa, samo želimo da budemo ravnopravni, mogao bi da bude moto za hiljade diskriminiranih osoba. Društvo u Srbiji je u velikoj meri okovano predrasudama i sklon diskriminaciji prema manjinama, bez obzira da li se radi o nacionalnim manjinama, manjini onih koji imaju drugačiju boju kože ili veruju u drugog boga, manjini onih koji ne vide, ne čuju, ne mogu sami da hodaju ili koji su drugačije seksualne orijentacije. U cilju provere ove teze, informacije o oblicima diskriminacije u javnom životu potražili smo među onima koji se bave zaštitom prava žena, invalida i osoba koje žive sa HIV/AIDS.

Biljana Stanojević, predsednica Pravnog dokumentacionog centra „Pradok“ i osoba koja je dugi niz godina

Osobe sa invaliditetom često ne prepoznaju nasilje i diskriminaciju, pošto imaju svest da sve što im se dešava, dešava im se zato što to tako treba

provela pružajući pravnu pomoć marginalizovanim društvenim grupama, kaže za Danas Pravo da je seksualno uznemiravanje u Srbiji uglavnom nepoznata kategorija, odnosno kategorija koju društvo još nije uvelo u „javni diskurs“.

- To ne znači da seksualnog uznemiravanja nema. Ono što bi se moglo definisati kao uznemiravanje zapravo je prirodno ponašanje jačeg prema slabijem, muškarca prema ženi, muškarca prema muškarcu, nadređenog prema podređenom. Pozicija sile uspostavljena je kao metod ponašanja. U tom društvenom okruženju seksualno uznemiravanje se jako teško prepoznaje kao nešto što bi se moglo okarakterisati kao protivzakonito delo. Kod nas nema nikakvih podataka o tome, a ne znam da je pokrenut postupak utvrđivanja pravne odgovornosti za takvo ponašanje, objašnjava Stanojević.

O njima nema ko da brine: Napuštena deca iz ulice Kralja Milutina u Beogradu

Važan princip koji iz ovoga proizilazi je dužnost države da sprečava ne samo službena, već i privatna lica da na njenoj teritoriji krše ljudska prava pojedinaca ili grupa. U zavisnosti od vrste i obima kršenja ljudskih prava, država je dužna da identifikuje i adekvatno kazni počinioce, kao i da, ako za to postoji osnov, žrtvama kršenja ljudskih prava nadoknadi materijalnu i/ili nematerijalnu štetu, te da pored kompenzacija, obezbedi i dru-

obavezama radi. U slučaju Hajrizi i drugi protiv Jugoslavije ocenjeno je da je država odgovorna za nehumano i nečovečno postupanje i kažnjavanje zato što nije učinila ništa da spreči da do akta diskriminacije dode. Incident se dogodio u Danilovgradu 14. i 15. aprila 1995. godine, kada su dva maloletna Roma, silovala devojčicu neromske nacionalnosti. Nekoliko stotina građana Danilovgrada je, u znak odmazde, zapalilo rom-